

in various spheres of public life. Citizens of the country are often faced with a significant number of violations of the provisions of the current legislation by officials.

The consequence of illegal actions is often the infliction of property and moral damage both to the persons involved in the case and to those who are not involved in it. The cornerstone of the relationship between the individual and the state is the principle enshrined in Art. 56 of the Constitution of Ukraine: «Everyone has the right to compensation at the expense of the state or local self-government bodies for material and moral damage caused by illegal decisions, actions or inaction of state authorities, local self-government bodies, their officials and officials in the exercise of their powers.»

The institution of the state's responsibility to the person is one of the main guarantees and human freedoms enshrined in the current legislation: the state establishes a mechanism of its own public responsibility, undertakes to ensure the possibility of its implementation, to make it available to citizens. This reduces the pressure of the state on society and at the same time increases the possibility of its control over the actions of the state, the decisions of its bodies and officials. In the last decade, which is characterized by the predominance of civil law regulation in many spheres of life, there has been a tendency to compensate (compensate) damage caused by state bodies (including law enforcement) and local self-government bodies, by means of private law. Even in European judicial practice, there is an opinion and assertion that a civil-law claim for damages is the best means of deterring police officers from illegal actions.

Keywords: *liability, police officer, damage, moral damage, property damage, wrongful act.*

УДК 342.6

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-6-124-130

Каміль ПРИМАКОВ[©]
кандидат юридичних наук
(м. Дніпро, Україна)

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Здійснено теоретичний аналіз поняття «правоохоронні органи» у науковій літературі, а також його тлумачення у нормативно-правових актах, у яких воно використовується, та окреслюється співвідношення цього терміна у науковій літературі та законодавстві. Висвітлюються критерії приналежності того чи іншого суб'єкта до правоохоронного органу за чинним законодавством, окреслюється система правоохоронних органів та їх значення для сфери національної безпеки. Аналізується зміст поняття «правоохоронні органи» із суміжними термінами, як-то «сили безпеки», «сили оборони» та «органи правопорядку». Звертається увага на те, що відсутність у законодавстві тлумачення поняття «правоохоронні органи» і одночасне вживання різних з цим поняттям суміжних категорій, відсутність критеріїв віднесення тих чи інших суб'єктів до правоохоронних органів, не позначаються позитивно на функціонуванні всієї системи суб'єктів забезпечення національної безпеки. Обґрунтовується, що у нормативно-правових актах, які визначають, правовий статус, завдання та функції окремих суб'єктів забезпечення національної безпеки доцільно закріпити те, що вони належать до правоохоронних і здійснюють правоохоронну діяльність.

Ключові слова: *правоохоронні органи, національна безпека, органи правопорядку, сили безпеки, сили оборони, правоохоронна діяльність, правоохоронні функції.*

Постановка проблеми. Важливим фактором сталого й ефективного розвитку країни в умовах військової агресії є здатність уповноважених суб'єктів забезпечувати національну безпеку в державі. У сучасних умовах, коли Президент України ініціював реформування органів правопорядку, як частини сектору безпеки і оборони, в умовах, коли постійно зростає якість і кількість внутрішніх і зовнішніх ризиків, загроз та викликів, забезпечення безпеки країни стає особливо актуальною проблемою.

© К. Примаков, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2349-8599>

k_zpd@dduvs.in.ua

Виконання завдань із забезпечення національної безпеки можливо досягти лише шляхом побудови та закріплення оптимальної структури суб'єктів, відповідальних за забезпечення безпеки країни, а також чіткого визначення їх правового статусу та розподілу функцій і повноважень. Таким чином, сьогодні важливим напрямком діяльності держави, наукових досліджень є удосконалення системи національної безпеки з метою ефективного вирішення викликів і загроз сьогодення. Це можливо досягти шляхом створення і забезпечення належного функціонування суб'єктів, що відповідають за національну безпеку, чітке визначення їх повноважень та належне регулювання їх правового статусу. Така інституціональна система повинна бути здатна ефективно забезпечувати національну безпеку, захищати суверенітет та територіальну цілісність, а також забезпечувати безпеку громадян та країни в цілому.

Важливе місце в системі суб'єктів забезпечення національної безпеки займають правоохоронні органи. Відсутність у законодавстві тлумачення поняття «правоохоронні органи» і одночасне вживання різних з цим поняттям суміжних категорій, відсутність критеріїв віднесення тих чи інших суб'єктів до правоохоронних органів, не позначаються позитивно на функціонуванні всієї системи суб'єктів забезпечення національної безпеки. Тому, зазначене питання потребує окремих наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень. Значний вклад у розв'язання проблем пов'язаних із статусом правоохоронних органів та правоохоронною діяльністю внесли праці таких вчених, як В. Боняк, Г. Гончаренко, М. Хавронюк, Ю. Загуменна, О. Кузьмук, А. Ліпкан, М. Мельник, О. Музичук, Л. Наливайко, Т. Пікуля, В. Тацій, Р. Трагнюк, О. Шмаков, П. Хамула та ін. Надивлячись на значний інтерес та актуальність цієї проблематики, більшість важливих питань стосовно поняття правоохоронних органів, їх системи тощо є дискусійними і не вирішеними. Відсутність належного правового регулювання, суперечливість законодавства та потреби правозастосування обумовлюють подальші напрями наукових досліджень стосовно сутності правоохоронних органів.

Мета статті – здійснити теоретико-правовий аналіз визначення поняття «правоохоронні органи» та запропонувати юридичні критерії їх відмінності від інших суб'єктів забезпечення національної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Серед усіх державних структур, діяльність яких пов'язана із забезпеченням національної безпеки та оборони, особливе місце належить правоохоронним органам. Ці органи відповідають не тільки за захист держави у сфері національної безпеки й оборони. Головна мета діяльності правоохоронних органів пов'язана із попередженням, припиненням, розкриттям та розслідуванням кримінальних і інших правопорушень загалом, а також тих, що посягають на суспільні відносини у сфері національної безпеки.

Державна політика у сфері національної безпеки спрямована на захист важливих інтересів людини, суспільства і держави. І це сфера прав людини і громадянина, сфера безпекового середовища всередині держави, забезпечення державного суверенітету та конституційного ладу, територіальної цілісності тощо. Важливою роботою правоохоронних органів є забезпечення стабільності, усунення загроз, викликів та будь-яких дій, що загрожують національній безпеці. Діяльність цих органів є однією із основних складових систем національної безпеки держави, яка спрямована на збереження суверенітету, територіальної цілісності та забезпечення безпеки всіх громадян.

Незважаючи на важливість діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення національної безпеки не можна не зазначити на тому, що поняття «правоохоронні органи» як у юридичній науці, так і у законодавстві не отримало належного тлумачення, як і їх перелік. Відсутність єдиного розуміння поняття «правоохоронні органи», їх переліку є причиною багатьох проблем, серед яких визначення суб'єктів, відповідальних за різні напрями національної безпеки, взаємодія між самими суб'єктами правоохоронної діяльності, питання правового і соціального забезпечення, демократичного контролю за їх діяльністю та інші.

Щодо поняття правоохоронних органів, то в науковій літературі під ними розуміють; ті органи, які займаються правоохоронною функцією чи правоохоронною діяльністю [1, с. 4]. Інші вчені зазначають, що правоохоронні органи, це ті, які ведуть боротьбу зі злочинністю та адміністративними правопорушеннями [2]. Наприклад, В. Гірич вважає, правоохоронні органи представляють собою систему контрольно-ревізійних, оперативно-розшукових, кримінальнопроцесуальних та адміністративно-

примусових заходів, які здійснюються в порядку, визначеному законодавством, з метою підтримання правопорядку, виявлення і безпосереднього припинення правопорушень, що підпадають під дію Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також виконання кримінальних і адміністративних санкцій щодо правопорушників» [3]. Т. Шуля розглядає поняття правоохоронних органів в широкому і вузькому розумінні. В широкому розуміння до правоохоронних органів він відносить суд, прокуратура й правоохоронні органи, що здійснюють боротьбу зі злочинністю, у вузькому – тільки правоохоронні органи з боротьби зі злочинністю [4, с. 179].

Щодо законодавства, то у нині діючому законодавстві цей термін не розкривається. Хоча він згадується у Конституції України [5], у Законах України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [6], «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» [7], «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними» [8], «Про національну безпеку» [9], «Про державну таємницю» [10] та інших.

У коментарі до ст. 17 Конституції України зазначено, що «оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки й захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація й порядок діяльності яких визначаються законом» [5]. У ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» зазначено, що до переліку правоохоронних органів належать такі суб'єкти: органи прокуратури, Національної поліції, Служби безпеки, Військової служби правопорядку в Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи й установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [6; 11, с. 22].

У Законі України «Про національну безпеку» силами безпеки визначено правоохоронні органи та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України. З цього приводу можна припустити, що правоохоронними органами слід вважати ті, які не належать до інших органів, визначених у п.п. 17 та 18 ст. 1, у ч. 2 ст. 12 Закону України «Про національну безпеку» [9].

Як свідчить аналіз законодавства, наведеного вище і у якому вживається поняття «правоохоронні органи», то можна спостерігати те, що перелік цих органів буде між собою різним, як і виконання функцій, які доволі часто не пов'язані з правоохоронною діяльністю.

Також не можна не звернути увагу на те, що паралельно з терміном «правоохоронні органи» законодавець вживає поняття «сили безпеки», «сили оборони», «органи правопорядку».

Якщо звернутися до Закону України «Про національну безпеку» то у ньому, суб'єкти національної безпеки представляють собою різні елементи, а саме сили безпеки, сили оборони, сектор безпеки і оборони. Слід підкреслити, що суб'єкти національної безпеки, зазначені і розкриті у ст. 1 та ст. 12 Закону України «Про національну безпеку» не є тотожними правоохоронним органам, а включають в себе таких. При чому, законодавець, у ч. 2 ст. 12 також не розмежує, які із зазначених суб'єктів належать до правоохоронних органів [9].

Позитивним у Законі України «Про національну безпеку» безумовно є те, що законодавець розмежував сили безпеки, сили оборони за функціональним призначенням, що дає можливість враховувати функції кожного органу у сфері забезпечення національної безпеки. При цьому, які органи законодавець у цьому законі вважає правоохоронними і які їх функціональні завдання і місце як у секторі оборони, так і у секторі безпеки – не відомо. Звідси виникає питання співвідношення понять правоохоронні органи с такими категоріями, як сили безпеки і сили оборони [9].

У своєму Указі № 273 від 11 травня 2023 року, яким було затверджено Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини

сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 рр., Президент України не тільки заклав основи майбутніх реформ цих органів, але й надав перелік суб'єктів, які належать до органів правопорядку, а саме це органи прокуратури, Національна поліція України, МВС України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, Державна митна служба України, Служба безпеки України [12]. При цьому, незрозуміло є те, чому до складу цих суб'єктів не входять інші органи, які, згідно із законодавством виконують правоохоронні функції, а саме: Національна гвардія України [13], Державна прикордонна служба України [14], Державна митна служба України [15], Державна служба України з надзвичайних ситуацій [16], Військова служба правопорядку [17].

Важливі правоохоронні функції, пов'язані із протидією корупційним та іншим кримінальним правопорушенням виконує Національне антикорупційне бюро України, яке також можна віднести до правоохоронного органу і суб'єкта забезпечення національної безпеки. Загально відомо, що корупція представляє для сфери національної безпеки великі ризики і загрози, і тому, необхідність протидії корупції не тільки впливає, але й в подальшому впливатиме на формування державної політики у сфері національної безпеки. Тому, Національне антикорупційне бюро України слід розглядати як суб'єкта забезпечення національної безпеки, складовим органів правопорядку [18].

Військова служба правопорядку відповідно ст. 1 Закону України «Про Військову службу правопорядку в Збройних Силах України», є спеціальним правоохоронним органом і має великий обсяг повноважень у сфері правоохоронної діяльності, у сфері забезпечення законності й правопорядку у Збройних Силах України. З одного боку, її слід розглядати як суб'єкта забезпечення національної безпеки, з іншого як складовим суб'єктом правоохоронних органів [17].

Отже, відсутність у чинному законодавстві конкретного визначення такого поняття, як «орган правопорядку» та критеріїв приналежності до цих органів, тягне наслідком ускладнення правозастосовчої практики з реалізації суб'єктами забезпечення національної безпеки своїх повноважень, у питаннях взаємодії та координації діяльності між правоохоронними органами та ними, а також може впливати на успіх процесів реформ, їх наслідків та впливу на функціонування інших правоохоронних органів та суб'єктів забезпечення національної безпеки.

У науковій літературі також по-різному тлумачиться поняття «органи правопорядку», як: правоохоронні органи, які здійснюють досудове розслідування та оперативно-розшукову діяльність [19, с. 216], органи, які мають повноваження на здійснення негласних слідчих (розшукових) дій у досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень а [20, с. 160], органи, що мають повноваження, спрямовані на захист прав і свобод людини та охорону правопорядку [1, с. 6]. Вважаємо, що поняття «правоохоронні органи» та «органи правопорядку» мають вживатися як тотожні, адже ці суб'єкти виконують правоохоронні і правозахисні функції.

Висновки. Отже, з урахуванням вищенаведеного слід зазначити, що недосконалість законодавчої техніки у питаннях вживання та тлумачення поняття «правоохоронні органи» і суміжних з ним категорій постійно викликали не тільки наукові дискусії, але й головне, плутанину у правозастосуванні, у питаннях реалізації відповідними суб'єктами своїх повноважень. Забезпечення правопорядку виступає як важливий та пріоритетний аспект державної політики у сфері національної безпеки, який реалізується за допомогою системи правоохоронних органів. Хоча немає єдиного універсального наукового визначення терміну «правоохоронні органи» в законодавстві України, а також чіткого закріплення функцій, які входять до їх компетенції, на нашу думку правоохоронна діяльність, має бути ключовою для правоохоронних органів, і загалом може розглядатися як форма суспільної охоронної діяльності, яка реалізується компетентними органами із метою охорони і захисту суспільних відносин від злочинів та адміністративних правопорушень з використанням спеціальних заходів і засобів. Тому, пропонуємо у нормативно-правових актах, які визначають, правовий статус, завдання та функції окремих суб'єктів забезпечення національної безпеки закріпити те, що вони належать до правоохоронних і здійснюють правоохоронну діяльність.

Список використаних джерел

1. Тацій В. Поняття та система правоохоронних органів: у контексті системних змін до Конституції України. *Загальні проблеми правової науки*. 2012. № 4. С. 3–17.
2. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: *навчальний посібник*. Київ : Атіка, 2002. 234 с.

3. Гірич В.М. До проблеми визначення базових понять у контексті реформування правоохоронних органів. *Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень*. 13 травня 2013 р. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/do-problemi-viznachennya-bazovikh-ponyat-u-kontekstireformuvannya>
4. Пікуля Т.О. Правоохоронні органи в механізмі держави України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2004. 203 с.
5. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>.
7. Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону : Закон України від 22.06.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>.
8. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними : Закон України від 15.02.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
9. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
10. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.
11. Макарчук В. В. Характеристика правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки та оборони держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №1. С. 21-24.
12. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки : Указ Президента України від 11.05.2023 № 273. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733>
13. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.
14. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.
15. Про Державну митну службу України : Закон України від 29.11.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1145/96#Text>.
16. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text>.
17. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text>.
18. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.
19. Лапкін А. В. Проблеми формулювання функції прокуратури, визначеної пунктом 2 статті 131–1 Конституції України. *Форум права*. 2017. № 5. С. 213–218. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_33.pdf.
20. Руденко М. В., Шайтуро О. П. Щодо визначення поняття «органи правопорядку». *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: Серія «Право»*. 2017. Вип. 23. С. 158–160.

Надійшла до редакції 18.09.2023

References

1. Tasiy, V. (2012) Ponyattya ta systema pravookhoronnykh orhaniv: u konteksti systemnykh zmin do Konstytutsiyi Ukrayiny [Concept and system of law enforcement bodies: in the context of systemic amendments to the Constitution of Ukraine]. *Zahal'ni problemy pravovoyi nauky*. № 4, pp. 3–17. [in Ukr.].
2. Mel'nyk, M. I., Khavronyuk, M. I. (2002) Pravookhoronni orhany ta pravookhoronna diyal'nist' [Law enforcement bodies and law enforcement activities] : navchal'nyy posibnyk. Kyiv : Atika, 234 p. [in Ukr.].
3. Hirych, V. M. Do problemy vyznachennya bazovykh ponyat' u konteksti reformuvannya pravookhoronnykh orhaniv [Concerning the problem of defining basic concepts in the context of reforming law enforcement agencies]. *Analitychna zapyska. Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen'*. 13 travnya 2013 r. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/do-problemi-viznachennya-bazovikh-ponyat-u-kontekstireformuvannya> [in Ukr.].
4. Pikulya, T. O. (2004) Pravookhoronni orhany v mekhanizmi derzhavy Ukrayiny [Law enforcement bodies in the mechanism of the state of Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. Nauk : 12.00.01 / Natsionalna akademiya vnutrishnikh sprav Ukrayiny. Kyiv, 203 p. [in Ukr.].
5. Konstytutsiya Ukrayiny vid 28.06.1996 [Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 1996. № 30. Art.141. [in Ukr.].
6. Pro derzhavnyy zakhyst pratsivnykiv sudu i pravookhoronnykh orhaniv [On state protection of court and law enforcement officials] : Zakon Ukrayiny vid 23.12.1993. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> [in Ukr.].

7. Pro uchast' hromadyan v okhroni hromads'koho porjadku ta derzhavnoho kordonu [On participation of citizens in protection of public order and the state border] : Zakon Ukrainy vid 22.06.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text> [in Ukr.].

8. Pro zakhody protydyi nezakonomu obihu narkotychnykh zasobiv, psykotroponykh rechovyn i prekursoriv ta zlovzhyvannya nymy [On measures to combat illegal circulation of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors and their abuse] : Zakon Ukrainy vid 15.02.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukr.].

9. Pro natsional'nu bezpeku Ukrainy [On national security of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukr.].

10. Pro derzhavnu tayemnytsyu [On state secrets] : Zakon Ukrainy vid 21.01.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> [in Ukr.].

11. Makarchuk, V. V. (2021) Kharakterystyka pravookhoronnykh orhaniv yak sub'yektiv formuvannya ta realizatsiyi derzhavnoyi polityky u sferi natsional'noyi bezpeky ta oborony derzhavy [Characteristics of law enforcement agencies as subjects of formation and implementation of state policy in the sphere of national security and defense of the state]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. № 1, pp. 21-24. [in Ukr.].

12. Pro Kompleksnyy stratchichnyy plan reformuvannya orhaniv pravoporyadku yak chastyny sektoru bezpeky i oborony Ukrainy na 2023-2027 rr. [On the Comprehensive Strategic Plan for the Reform of Law and Order Bodies as a Part of the Security and Defense Sector of Ukraine for 2023-2027] Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11.05.2023 № 273. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2732023-46733> [in Ukr.].

13. Pro Natsional'nu hvardiyu Ukrainy [On the National Guard of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.03.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> [in Ukr.].

14. Pro Derzhavnu prykordonnu sluzhbu Ukrainy [On the State Border Service of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 03.04.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> [in Ukr.].

15. Pro Derzhavnu mytnu sluzhbu Ukrainy [On the State Customs Service of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 29.11.1996r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1145/96#Text> [in Ukr.].

16. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Derzhavnu sluzhbu Ukrainy z nadzvychaynykh sytuatsiy [On the approval of the Regulations on the State Emergency Service of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.12.2015 № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text> [in Ukr.].

17. Pro Viys'kovu sluzhbu pravoporyadku u Zbroynykh Sylakh Ukrainy [On the Military Service of Law and Order in the Armed Forces of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 07.03.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text> [in Ukr.].

18. Pro Natsional'ne antykoruptsiyne byuro Ukrainy [On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 14.10.2014. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> [in Ukr.].

19. Lapkin, A. V. (2017) Problemy formulyuvannya funktsiyi prokuratury, vyznachenoyi punktom 2 statti 131–1 Konstytutsiyi Ukrainy [Problems of formulation of the function of the prosecutor's office, defined by clause 2 of article 131-1 of the Constitution of Ukraine]. *Forum prava: elektron. nauk. fakhove vyd.* № 5. S. 213–218. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_33.pdf [in Ukr.].

20. Rudenko, M. V., Shayturo, O. P. (2017) Shchodo vyznachennya ponyattya «orhany pravoporyadku» [Regarding the definition of the concept of «law enforcement agencies»]. *Vismyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu im. V. N. Karazina: Seriya «Pravo»*. Issue 23, pp. 158–160. [in Ukr.].

ABSTRACT

Kamil Prymakov. Law enforcement bodies as entities of ensuring the national security of Ukraine. The article carries out a theoretical analysis of the concept of «law enforcement agencies» in scientific literature, as well as its interpretation in normative legal acts in which it is used, and outlines the relationship of this term in scientific literature and legislation. The criteria for the affiliation of a particular subject to a law enforcement agency under current legislation are highlighted, the system of law enforcement agencies and their significance for the sphere of national security are outlined. The content of the concept of «law enforcement agencies» with related terms, such as «security forces», «defense forces» and «law enforcement agencies» is analyzed. The author has noted that the lack of interpretation of the concept of «law enforcement agencies» in the legislation and the simultaneous use of various categories related to this concept, the absence of criteria for assigning certain entities to law enforcement agencies, do not have a positive effect on the functioning of the entire system of entities providing national security security

The attention has been to the fact that ensuring law and order is an important and priority aspect of state policy in the field of national security, which is implemented through the system of law enforcement agencies. Although there is no single universal scientific definition of the term «law enforcement agencies» in the legislation of Ukraine, as well as a clear establishment of the functions that are within their competence, it is concluded that law enforcement activity should be key for law

enforcement agencies, and in general can be considered as a form of social security activity, which is implemented by competent authorities for the purpose of protection and protection of social relations from crimes and administrative offenses using special measures and means.

The author has noted that the main criterion by which a relevant body should be classified as a law enforcement agency is the focus of law enforcement agencies on countering criminal and administrative offenses. It is pointed out that in the normative legal acts that determine the legal status, tasks and functions of individual subjects of ensuring national security, it is expedient to establish that they belong to law enforcement and carry out law enforcement activities.

Keywords: law enforcement bodies, national security, law enforcement agencies, security forces, defense forces, law enforcement activities, law enforcement functions.

УДК 351.741 : 355.54

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-6-130-135

Валерій БІЛЧЕНКО[©]

викладач

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ В РОБОТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ

Розглянуто важливість застосування тактичних принципів у роботі поліцейських підрозділів для ефективного виконання їхніх завдань та забезпечення безпеки громади. Обговорено ключові аспекти тактичного підходу, включаючи адаптацію до конкретних ситуацій, використання технологій та співпрацю з іншими правоохоронними органами.

Детально розглянуто різні тактичні принципи, такі як стратегічне планування, координація дій, використання сучасних засобів комунікації та спеціального обладнання. Автор підкреслює, що правильне застосування тактичних принципів допомагає поліцейським у вирішенні різноманітних ситуацій, від кримінальних розслідувань до громадської безпеки.

Сформовано правові принципи забезпечення особистої безпеки поліцейського, а також відображено сучасний стан правового регулювання забезпечення особистої безпеки поліцейського в типових та екстремальних ситуаціях службової діяльності. Наведено аналіз нормативно-правової бази, проведено опрацювання термінологічного апарату із зазначенням відповідного тлумачення, а також проаналізовано публікації вітчизняних вчених, що розглядають особисту безпеку поліцейського в службових та екстремальних ситуаціях, її сучасний стан, існуючі проблеми та шляхи їх вирішення, а також перспективи розвитку. Надано класифікацію забезпечення особистої безпеки поліцейських в службових та екстремальних ситуаціях.

Ключові слова: тактико-спеціальна підготовка, підрозділи, тактика, поліція, реагування.

Постановка проблеми. Актуальність використання тактичних принципів у роботі підрозділів поліції визначається сучасними викликами та складністю завдань, що стоять перед правоохоронцями. Розглядаючи сучасний соціально-політичний контекст, де зростає складність злочинів та змінюються їхні форми, можна визначити декілька ключових аспектів, які роблять тактичні принципи невід'ємною частиною успішної поліцейської діяльності.

По-перше, ефективність реагування на кризові ситуації залежить від здатності поліцейських пристосовуватися до швидкозмінюючогося середовища. Тактичні принципи надають правоохоронцям інструменти для оперативного реагування на непередбачувані обставини та протидії новим формам злочинності.

По-друге, використання тактичних принципів сприяє забезпеченню безпеки як самого поліцейського, так і громади. Врахування тактичних аспектів дозволяє мінімізувати ризики та ефективно керувати ситуацією, зберігаючи високий ступінь

© В. Білченко, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8050-0520>

k_tsp@dduvs.in.ua